

KÖY TOPLUMU VE KALKINMA VEYA ŞEHİRİN KÖYÜ İSTİSMARI

[Güney Fransa Örneği]

Yazan : Prof. PUGY (1) Çeviren : Dr. Beşir HAMİTOĞULLARI

Bugün yeryüzünde hiç bir ülke yoktur ki, orada köyün durumu, idare edenlerin uğraştığı, savaştığı, temel sorunlardan birini teşkiletmesin.

Bunun temel nedeni, bir çok ülkelerde rahatlıkla izlenebileceği gibi, ekonominin, tarım ve endüstri sektörlerinin, yapı ve paylarının, köy ve şehir toplulukları paylarının, çok yönlü olan kalkınma oluşu sorunu karşısında, birbirinden farklı biçimlerde etki ve katkılara sahip oluşunda bulunmaktadır. Köy topluluklarının, doğurduğu bütün sorunların, derin kökü, bana kalırsa, şehir kalkınması hızıyla, köy kalkınması hızı arasındaki korkunç farkta yatmaktadır. Önce bu sorunu aydınlatmak gerek.

Tarihî oluş, köy medeniyeti ile şehir medeniyetini aynı hızda çekip götürmüyor. Köyünki, düzenin, istikrarın ve yavaşlığın medeniyetidir. O derece ki bazıları, köyün, tarihten yoksun olduğunu ileri sürebildiler. Çok aşırı olduğuna kani olduğum bu iddiayı paylaşmıyorum. Kendi payıma, köyün tarihi olduğuna inanıyorum ve bu çok güçlü inanç sonucudur ki, ilmî çalışmamın büyük bir kısmını, köy tarihini incelemeye ayırmış oldum. Fakat, şunada kaniyim ki, bu tarih, çok yavaş ve uzun vadede gelişen bir ritme sahip olan bir tarihtir ve köylü dünyası, ani ve sert değişikliklere kolayca gelmeyen ve atalardan kalma niteliklerle doludur. Yine kaniyimki, köylülerin zamanı - çünkü, köylü çalışması, doğaya karşı bir savaştır - bir gelişme amacı veya başka bir amaç yönünde güdülmekten çok, mevsimlik devirlerin, gerekleri yönünde kullanılmaktadır.

---

(1) Türkçeye çevrilen bu konferans, S. B. F. si, IV, Maliye - İktisat şubesi öğrencilerine, Aix - Marseille, Üniversitesinde professeur ve «Centre d'Etudes des Sociétés Méditerranéennes», nin direktörü olan Sayın Bay PUGY, tarafından Fransızca olarak verilmiştir.

Oysaki, çoğunlukla ticarî veya sınaî olan şehir aktivitesi ve şehirlerin zamanı, köylere nazaran çok daha canlıdır. Tabiatın durgun ritminden kurtulmuş, olan «şehir», yapmacık nitelikleriyle devamlı bir hareketliliğin, başarılı veya başarısız işlerin, zafer veya hezimetin, gelişme veya gerilemenin, ana alanını teşkil etmektedir.

Bundan dolayıdır ki, tarihçi ve sosyologlar, «şehir», ortamını açık ve seçik bir biçimde harekete geçiren değişikliklere oranla, köy ekonomisi ve toplumunu, daha hareketsiz ve donuk görmektedirler. Dünya tarihinin, medeniyet evriminin, şehirlerin azalan-tükenen- enerjileriyle damgalandığı bir aşamasında, müstekâr birlikler, -topluluklar- teşkil eden köyler, sağlık ve mutluluğun kaynağı, kurtuluşun bir nevi sığınağı gibi gözükmektedir : İkinci Dünya Savaşının, geçici felâketi sırasında biz bunu Fransa'da, derinden duyduk. Bu özellikleri dolayısıyla köyler, yavaş fakat, emin olan büyümeleri ile, çok kere şehirleri maddî ve beşerî yönden besleyerek, onların gelişme hamlelerini desteklemektedir : Orta Çağ ve 18. Asırda, Avrupa ekonomisinin gelişme aşamaları başlangıcında, Avrupa'da geçen olaylar, yukarıdaki izlenimleri doğrulamaktadır. Bu gelişme, köy dünyasının zinde güçlerine dayanıyor, oradan besleniyordu. Israrla belirtmek isterim ki, kalkınmaya Batı Avrupa ülkelerinden daha sonra girmiş olan ülkeler, kalkınma için köylerin ne büyük bir başarı kaynağı taşıdığı bilincine varmalı ve köye lâayık olduğu önem ve ilgiyi göstermelidirler. «Şehir» büyümesi, başladıktan sonra, öyle bir hızla yoluna devamederki, kısa bir sürede, köy dünyası çok gerilerde kalır; ve şehire nazaran git gide biraz daha geri, rutin görünür, doğurduğu, desteklediği ve beslediği şehirlerin bu defa hakimiyeti altına girerek onların istismar konusu olur. İçinde yaşadığımız dünyada bu noktaya geldiğimiz söylenebilir. Şehirle köyler arasındaki bu dengesizlik, şehir medeniyetinin, köy medeniyetine hükmetmesi, kalkınma sonucunda daha da tiranlaşmaktadır. Bu dengesizlik, özellikle köy sorununun acil bir mesele haline geldiği batı ülkelerinde açıkça gözükmektedir. Şimdi, buraya kadar açıklamağa çalıştığımız sorunu, basitleştirmek suretiyle ve ana hatlarıyla, Fransa gibi, endüstriyel medeniyete sahip, gelişmiş ve tarım sektörünün, her şeyden önce, besleyici gıda maddeleri ürettiği, kapitalist bir ekonomi tipinde, fakat, ekonomik faaliyetleri, çok esnek bir plân'la yürüten bir ülkede, incelemeğe çalışacağız.

1 — Her şeyden önce, Şehir kalkınması, başlangıçta köylere öyle bir üretim tekniği, gelişim, şekliî teklif ettiki; bu, bülâhane köylere tedricen, fakat sinsice yayılabildi...

Bu teknik gelişme, birinci aşamada, yani 19 ncu asırda şüphesizle karşılandı ve direnç - mukavemet - gördü; çünkü yıllanmış örf ve adet gibi geleneklerin kopyasını gerektiriyor, köy istikrarını bozuyor, sarsıyordu. Çünkü, daha büyük gayretler harcanmasını gerektiriyor, daha çeşitli ve farklı bir tarım biçimini başat kılıyordu. Şehirden gelen ve şehir ekonomisinin zorladığı ve ileri sürdüğü bu gelişme şekli, önce köy toplumunun boş zamanını geniş ölçüde daralttı, ve sonra gerek yılın mevsimleri arasında, gerekse tarım ailesi, bireyleri arasında bulunan, çalışma dağılımı - iş bölümü - dengesini bozdu. Teknik gelişme, köylüler için, önce, yorgunluk, tahammülün üstünde bir yük ve baskı gibi görüldü: 19 cü yüz yılda Fransız köylüsü, şehir dinamizminin empoze ettiği gayret ve gerginliğin altında ezilmiş görünmektedir. Nihayet, ikinci aşamada, yani: Şu yakınlarda, 20 nci asırda, traktör - motor, yaygınlaşmasıyla başlayan, «makinalaşma» şeklinde ortaya çıkan ve insan emeğini geniş ölçüde tasarruf ettiren, teknik gelişme, bu defa, yükü hafifleten ve sosyal ilerleme kazandıran bir nitelik ve anlam taşımaktadır. Bundan dolayı iyidir ve kolaylıkla kabul edilmektedir.

Ne olursa olsun, bu gelişme, köylerde üretkenliğin geniş ölçüde artmasını sağladı. Şehirleri beslemek amacına yönelen, köylü - çiftçi - çalışması, artık eskisine oranla, daha az, emek, zahmet ve zaman gerektirmektedir. Teorik alanda çok olumlu olan bu sonuç, pratikte, çok kolay ve bol ölçüde elde edilen bu ürünün, sürümü, konusu gibi önemli bir sorunu ortaya çıkarmaktadır.

2 — Temelden gıda maddeleri üretiminden ibaret olan, bu üretimi, masseden piyasa, sonsuza kadar uzayan bir esnekliğe, aşağıda anılacak iki nedenle sahip değildir:

Birincisi, içinde yaşadığımız dünya, halen bölünmüş bazan aşıl-maz sınırlarla birbirinden ayrılmıştır (asrımızın dramı budur: iyi beslenen ve çok yiyen toplumlar ile en zorunlu ihtiyaçlarını bile karşılayamayan ve açlıktan ölen toplumlar arasındaki korkunç farklılaşmalar ne olursa olsun, ekonomiler, genellikle ulusal bir özellik taşımakta ve bilhassa Fransa'da şu andaki durumuyla ekonomi, munhasıran ulusal - millîdir-).

İkinci neden, şehir medeniyetinin, hızlanan ve süren gelişmesi, şehir halkının maddi kaynaklarını, büyük ölçüde artırıyor da bunlar artan gelirlerine rağmen daha fazla gıda maddeleri tüketmeğe yönelmiyor. Gıda maddeleri tüketiminde öyle bir seviye vardır ki, oraya eriştikten sonra, onu aşmak mümkün değil veya çok aşmak

oldukça zordur, işte Fransa bu aşamadadır. Olsa olsa, gelir seviyesindeki artışlar, ancak tüketilen gıda maddelerinin kalitesine tesir etmektedir. Daha pahalı gıda maddeleri tercih etmek olanağını verir -örneğin : Ekmek tüketiminin azalması ve et tüketiminin artması gibi - Birde sanayide şekil değiştirerek daha iyi bir duruma getirilen yiyecek maddelerini satın alma olanağını verir. Bundan şöyle bir sonuç çıkmaktadır : Eğer şehirlerin gıda maddelerine yaptıkları harcamalar artsa bile, bundan bu malları üretenlerden çok, aracı tüccarlar, bu maddeleri değiştiren endüstri yani şehir ekonomisi faydalanmaktadır. Daha çok ve daya iyi üreten köy, buna rağmen şehir kalkınmasından çok yararlanamamaktadır. Böylece «Köy» geri kalır ve şehirle arasındaki korkunç fark git gide büyür.

Yaşadığımız şartlar içinde, köy ortamında teknik gelişme, fazla üretime ve piyasanın tıkanmasına müncer olmaktadır. Bu koşullar içinde, satış fiyatlarını, istikrarlı bir seviyede tutmak ve toprakta çalışanların uygun bir ücrete kavuşmalarını sağlayabilmek için, anılan bu işçi sayısını azaltmak gerekir. Demek oluyor ki, teknik gelişme, sadece, geniş bir değişmeyi tayin ve tesbit etmiyor, fakat, aynı zamanda, köylerde artık kalabalık hale gelmiş bulunan çiftçilerin, kendilerini karşılamaya hazır hale gelmiş olan şehirlere doğru geniş ölçüde göçmesini de zorluyor, gerektiriyor.

3 — Köylü göçü, bir asırdan beri Fransız köy tarihinin en önemli olaylarından birini teşkil etmektedir. Uzun bir süre bu meseleye, toplum bilincine kök salmış, eski zihniyet ve gelenek yönünde ve köyün hassas değer kavramlarını şartlandıran ortamda, çok kötü bir gözle bakıldı. Göçü frenlemeye ve durdurmağa gayret ettiler. 35 yıl önce, Fransa'da bir çokları «toprağa dönüşü», öğütüyorlardı. Bu gün ise, teşvik ve hızlandırılmak istenen bu göç olayı, ekonomik ve sosyal dengenin sağlanması için zorunlu telâkki edilmektedir. Diğer taraftan, gerek yeni faaliyet dallarına, gerekse şehir ortamına yeni gelen bu köylülerin entegrasyonu ile ilgili olarak, ortaya çıkan sorunların çözülmesinde çalışılmaktadır. Fakat öyle görülüyor ki, Fransız köyleri, 1954 yılından beri çiftçilerin dörtte birinin göç etmiş olmasına rağmen halen oldukça kalabalıktır. Fransa nüfusunun % 20 sini halen çiftçiler teşkil etmektedir. Aynı nisbet A.B.D. rinde % 8 zi aşmamaktadır. Fransız plânlama uzmanları gelecek yıllarda, toprak üzerinde bulunan insan yükünün, büyük bir kısmının göçünü temenni etmektedirler.

Öyle görülüyor ki, teknik gelişmenin son aşamaları ve özellikle makinalaşma, çiftçilerin çalışmasını daha çok kolaylaştırarak, boş

zamanlarını artırmış ve başlangıçtaki gergin durum yerini, sükûnete terketmiştir. Köylülerin çoğu için, kendi mesleğini ve baba toprağını terketmek, derin bir ızdıraptır. Şehir baskısı etkisini yitiriyor ve köy, adamlarını daha güçlü bir şekilde, köyde alıkoyabiliyor. Köyler böylece aşırı nüfus baskısı altına girdiğinden köylülerin ortalama hayat seviyesi, şehirde çalışanlarınkinden daha aşağılarda kalır. Aynı hızda artmaz. Bu durum köylülerin hemen hepsinde hakkı yenmiş insanların duygusunu yerleştirir. Siyasî iktidardan, anılan bu seviye farkını kapatacak ve diğer sosyal guruplar gibi kalkınmanın nimetlerinden faydalanmayı sağlayacak tedbirlerin alınması ve politikanın izlenmesi istenmektedir. Böylece, aşağıda kısaca açıklayacağım iki neden dolayısıyla, plâncıların harcadıkları çabalar güçleşmektedir :

a — Her şeyden önce, ekonomik gelişme hareketlerinin, daima eşitsizliği arttırmaya yönelik eğilimleri vardır. Köylerde bu fark bir yandan, avantajlı ve dezavantajlı bölgelere göre farklılıklar arz ederken '(ki Fransa' gibi çeşitli iklim ve bölgelere sahip bir ülkede, toprağın yapısı, ulaştırma olanakları, bir şehirden diğerine, bir eyaletten öbürüne farklılıklar, eşitsizlikler taşımaktadır), öbür taraftan, gelişmiş, iyi teçhizatlı ve gittikçe gelişmeye namzet, büyük, dev ziraî işletmelerle, yerinde sayan ve gittikçe geri bir manzara kazanan işletmeler arasındaki korkunç farka kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Gittikçe büyüyen bu tezat, toplu ve değişmez çarelerin uygulanmasını güçleştirmekte, onları, duruma ve şartlara göre uygulamayı gerektirmektedir.

b — Zaten -ve başlangıçta izah ettiğim gibi, köy ortamı, istikrar ortamıdır- köy toplumu ve ekonomisi, aile yapısına dayanmaktadır. Çalışma ve işletme birimi, hukuki kaidelerle, korunmuş ve düzenlenmiş olan aile ve patrimoniumdur. 1789 Fransız ihtilâlinin, prensipleri seviyesine yükselttiği ve aile mülkiyetine dayanan bu metin yapı, özellikle, işletmelerin birleşmesine, gelişmesine ve tarımsal işbirliğine bir engel teşkil etmektedir. Diğer yandan bu temel yapıyı, çok sert bir şekilde kırmak, sosyolojik dengeyi korkunç bir biçimde koparmak çok tehlikeli görülmektedir. En iyisi bazı fedakârlıklar pahasına da olsa, onu sürdürmek, desteklemek ve korumak gerek.

Fransa'da köy toplumunun ortaya çıkardığı sorunlar genel hatlarıyla, işte bunlardır. Şimdi bu olayları daha ayrıntılı yönleriyle incelemeğe çalışacağım ve bunun içinde, örneğimiz özel olarak, Güney Fransa olacak, bunun da üç temel nedeni var : Çünkü, Gü-

ney Fransa dediğimiz bölge, aşağı yukarı Akdeniz kısmını kaplamakta olduğundan, Türkiye'ye çok benzeyen veya yakın olan yönlere sahip.

İkinci neden : Temel amacı, Güney Fransa'da köy ortamını -dünyasını- araştırmak olan ve Aix - Marsilya Üniversitesi'ne bağlı olan (le Centre d'Etudes des Sociétés Méditerranéennes) bir araştırma enstitüsü yönetiyorum.

Üçüncü neden : Nihayet bu bölgede, araştırma konumuza giren sorunlar, çok belirgin ve sivri bir yapıda görülmektedir. Açıklayayım : Bu bölge son on yıldan beri, yaygın ve özellikle canlı bir kalkınmaya alan teşkil etmektedir. Denize açılan ve çeşitli su yollarının bulunduğu yereyde olan Rhone nehri, ulaştırma konusunda bulunmaz bir mihver teşkil etmektedir. Hidro-elektrik, çalışma ve düzenlemelerine sahne olan bölgede, nihayet Güney - Batı Fransa'dır : Akan vahşi suların, ehlileştirilmesi, çok güçlü enerji kaynaklarına kavuşmayı sağladığı gibi, eksiksiz, nükleer araştırma kurumlarının yerleşmesini ve sulama sonunda tarımsal faaliyetin yeniden canlanmasına yol açmıştır. İklimin sağladığı avantajlar, bu bölgede, turistik kalkınmayı fevkalade geliştiren barınak ve eğlence yerlerinin tesisini mümkün kıldı.

Fakat diğer yandan, bu Güney - Batı bölgesi, aynı zamanda canlı tezatların kaynaştığı yerdir de. Çünkü burası Akdeniz bölgesidir. Güney Fransa'da manzara -yerey şekilleri-, diğer bütün batı Akdeniz ülkelerinde olduğu gibi, dağlarla ovalar arasındaki çok sert farklılıkla karakterize olmaktadır. Engebeleri, oyan, kurutan ve ovaları, silip süpüren seller yaratan bu kuru iklimdeki zıtlık oldukça keskindir. Eski tarım ekonomisi modeli, hayvanların mevsimlik olarak, ovadan dağa göç etmesini, çeşitli kültür ziraatının yapılmasını ve hayvancılıkla işbirliğine dayanan eski işletme sistemi, büyük ve münzevi çiftliklerle, küçük köy çiftçileri ile dört yol ağzında yer alan, ilçeler arasın da yerleşmiş sıkı ve muntazam ilişkilerin sürmesini sağlıyor ve yukarıda anılan zıtlığın kötü sonuçlarını hafifleterek sağlam aile temellerine dayanan bir nevi denge kuruyordu. Bir asır varki -daha öncede zikrettim-, kalkınma bu zıtlığı yarattı. Çünkü kalkınma, eşitsizliği, doğal yönden dezavantajlı sektörlerin geriliğini daha fazla arttırdı, kalkındırdığı bölge ile, geri bıraktığı bölge arasındaki farkı daha da büyüttü. Modern çağın kalkınması, dağın -dağlık bölgenin- zararı, bırakılması pahasına, ancak, gerçekleşebildi. Çünkü kalkınmanın tümü ve her çephesi, sadece ovalara yararlı oldu.

Her şeyden önce, suların, disiplin altına alınması, tanzimi, kurutma ve sulama işleri, ovalarda gelişti ve toprağı islâh etti.

Nihayet ulaşım yollarının gelişmesi ve topraktan elde edilen ürünün kolayca sürümü, ovaları, sadece ovaları faydalandırdı. Dağlar, geriye kalan dış dünya ile ilişkileri kopmuş -tecrit edilmiş- bir durumda kaldı. Neticede, taşra dağları, on yıllarca, kendi insanlarını göçe yöneltti, terkedilmiş çiftlikler mahvoldu, orada burada bulunan köyler tamamiyle çölleşmeğe yüz tuttu, boşaldı. Halbuki aynı anda, ovalarda sebze meyve ve çiçek üretimini meslek edinenlerin refah seviyesi çok yükseldi. Kalkınmanın daha hızlanan bu sonuncu aşamasında, ova ile dağ arasındaki fark dahada arttı. Şimdi birbirinden tamamen bağımsız bir tabloya geçiyorum.

I — Köy toplumu için dağlar, şuhalde «şokların», kötü haleti ruhiyenin ve birlikten çok ayrılıkların alanı olmuş oluyor. Asırlar boyunca köy topluluğu ve ailesinin, geleneksel yaşayışına yön veren, çevreleyen müşterek örgütlerin dağılması, hemde nasıl?..

Bu bölgeler, dünyanın geri kalan kısmından bir diğer anlamda kopmuş değildirler ve kendilerini çeviren mıntıklar, onların kalkınmasını teşvik etmekte. Nihayet hiç bir çiftlik ve işletme, eskiden olduğu gibi yaşayamaz ve münzevi bir durumda kalmaz. Git gide kendini, büyük harcamalar yapmayı gerektiren, yaşama ve teknik seviyesine yükseltmesi, yani; çalışma ve yaşama koşullarını çok açık bir tarzda iyileştirmiş olan, elektrikleştirmenin gereklerini ve makinalaşmayı kabul edip uygulaması gerekir. Böyle bir yaşayış ve çalışma için kendini donatmak oldukça pahalı bir iştir. Bu techizatın işletilmesi ve bakım masrafı yükü daha da arttırmaktadır. Örneğin : Bir traktör, alınmak isterken, bir masraf işlerken bir masraf, ve teknik gelişme sonunda değeri düşer, demode olur. Görülüyor ki, iktisadî kalkınma, ortaya çıkardığı göstergelerle, hiç bir randıman kaygusu duymadan geliştirdiği zevklerle, tüketim ve yatırım dahil, bütün tarımsal gelişmede yükselen masraflar şeklinde tezahür eder. İşletmenin, aile bütçesinde büyük karışıklıklar yaratır. Dışarıdan borçlanmağa doğru sürükler.

Gerçekten Fransa köylerinde, köylülere çok avantajlı şartlarla sermaye veren resmî bir kredî örgütü vardır. Fakat kredi vermek yeterli değildir, verilen kredilerin kuruma dönmesini temin etmek ve bu kanalla işletme sistemini değiştirmek gerekir. Güney Fransa dağlarında, spekülasyon faaliyetine imkân veren bazı durumlar vardır. Bu konuda bilhassa, et için koyun yetiştirilmesi ve parfüm için «lavande» ekimini düşünüyorum. Bu olanaklar karşısında, bü-

tün çiftçiler, eşit avantajlı durumda değillerdir. En iyi durumda olanlar, köylere nazaran çok gelişen, geniş topraklara makinayı uygulayıp büyük kârlar sağlayan sadece, büyük şirketlerdir. Ana hatlarıyla durgun bir ortamda, bu çok müreffeh bölgesel işletmeler, desavantajlı işletmeciler tarafından terk edilmiş toprakları, düşük bir fiyatla kiralayarak gittikçe genişlemektedirler. Böylece bu işletmelerin, yavaş yavaş bütün faydalı toprağı kemirdiği görülmektedir. Güney Alplerde bu nitelikte bir yayla tanırım : Orada bu büyük şirketlerden biri tarafından yutulmuş, yüzlerce, binlerce arazi ekilmekte ve böylece azar, azar burada yaşayan tüm çiftçiler, en zorunlu ihtiyaçlarını bile karşılamak olanağını kendilerine veremeyen, ekonominin, marjinal bölgelerine defedilmektedir. Kalkınma aracılığıyla ekonominin, bu spontane tertibi ve doğurduğu rekabet-tezat-, köy toplumunun birliğini ve toprak dengesini bozar. Bu oluş, köyü, çevreyi fetheden işletmelere nazaran, kansız, güçsüz ve gittikçe zayıflayan ve kendisini yaşatan cevherden mahrum bir organ haline getirir.

Neticede birliğini yitiren köy, gayri meskun hale gelmeğe başlar. Fakat köylü göçü mekanizması, eski aile dengesinin dahi yıkılmasına yol açar. Çünkü köylüleri, şehirlere doğru göç ettiren, şehirlerde daha kolay ve çok para kazanma ve daha çok harcayabilme ile çekici ve bedava olan bir çok avantajlar herkesi aynı oranda etkilemiyor. Köyü terkedenler, çoğunlukla gençler oluyor, çünkü gençler, şehir medeniyetinin cazibesi karşısında daha fazla hassastırlar, daha hareketli ve elâstik alışkanlıklara yatkındırlar, kendilerini yeni şartlara karşı daha kolay uydururlar, çünkü, gençler şehir ekonomisinin bazı sektörlerine daha kolaylıkla intibak edecek bir öğretim görmüşlerdir. Aileler, en aktif ve dinamik elemanlarından yoksun kalarak, köy nüfusu, yıllanmış insanların arttığı olmağa doğru sürüklenir. Çoğu kes, ailenin bir çocuğı evde kalır ve işletmeyi yürütür, fakat, şehre gitmek için köyü terkeden kız ve erkek kardeşler ailenin patrimuanını teşkil eden irad üzerindeki haklarını muhafaza ederler ve paylarının karşılığında tazminat isterler, bu istek, aile işletmesi üzerine çöken mali yükü daha fazla ağırlaştırır. Göç nihayet, bazı hukukî çerçeveler, eskimiş ecdattan kalmış mefhum ve anlayışlar içinde ceryan eden miras yüzünden, zaten şehirlere nazaran çok düşük bir durumda bulunan köylerden, şehirlere doğru bir nevi servet naklini de doğurmaktadır. Fakat gençler arasında da en fazla göçenler kızlar oluyor. Bunun önemli nedenleri vardır. Çünkü kadınların, daha mütakamil bir şekilde yetişmesini tâyin eden şartlar, bilhassa köylerde, hemde Güney Fransa'daki gibi biraz geri kalmış köylerde başattır, kızlar

onun için erkek çocuklardan çoklukla daha iyi bir öğretim görmekte ve mesleki formasyondan geçmektedirler. Diğer bir nedenden de kızların, erkek çocuklara nazaran şehirlerde daha kolay iş bulmalarıdır. Çok iyi olmayan bir iş şüphesiz, fakat, onları köyden tamamıyla ayıran ve koparan bir iş. Fakat genç kız göçünün, önemli bir yanında, evlenme konusunda kendini gösteren, derin sosyolojik değişmelerin ortaya çıkışıdır. Dün denecek zamana kadar, köy toplumunda aileler arasında ceryan eden evlenme, artık geleneksel olmaktan çıktı. Evlenme serbest tercihe dayanmağa başladı, öyle görünüyor ki bu tercih köy kızlarının lehine işlemektedir, çünkü evlenmeyi çevreleyen mekanizma öyle bir tarzda işliyor ki, köy kızları, şehir çocuklarıyla rahatlıkla evlenebiliyor, fakat, köy çocuklarının, şehir kızlarıyla evlendiği görülmüş bir şey değildir. Bunun temel nedeni, köy ile şehir arasındaki, kadınların bilhassa çok hassas oldukları yaşama seviyesinin köy aleyhine olan dengesizliğidir. Netice şudur : Fransa'nın geri kalmış kesimlerinden biri olan, dağlık Güney Bölge, eş bulamıyan, yıllanmış bekarların çoğunlukta olduğu yer olmaktadır. Dünün güçlü, ahenkli, herkesin yeri ve işi olduğu kalabalık aile tipi, yıkıldı, ortadan halktı. Köyler, kendini yalnız hisseden, sıkılan, ıstırap çeken, ümidini yitiren, geri pozisyonda kalan yaşlılardan meydana gelir oldu.

Bütün bunlara rağmen, daha geçenlerde yukarıda adı geçen bu bölgede yıkıntıların ortadan kaldırıldığı ve yeni evlerin kurulmakta olduğu müşahade edildi. Fakat bu yeni doğuşun sanatçıları çiftçiler değildir. Bunlar : üretime katkıda bulunmak için değil fakat, dinlenmeğe gelen şehirlilerdir. Köyler canlanıyor, yeniden doğuyor, fakat tatil geçirtmek, dinlendirmek için... Çözülmekte olan, köy toplumu ortamına, şehir toplumu, dinlenmek için gelişmiş iktisadi yönden-, fatihler göndermektedir. Köyün zinde gücünü, karşılıksız alan ve ona, kendi aktivitesini sürdürmek için gerekli yardımı yapmayan şehir, köyü istismara devam etmektedir. Fakat bu defa biraz farklı bir tarzda : sükûnet, sıhhat ve temiz hava deposu olarak, terkedilmiş ve en büyük değeri, boş ve münzevi olmasından gelen bir park gibi ...Bahis konusu olan yine istismardır. Bir nevi ilhak şekli bahis konusudur. Ve de karşılıksız, çünkü, şehirlerinin köyde geçirdiği günler, köylüye çok şey getirmez, tam aksine, köy dünyası ile, şehir medeniyeti arasındaki ahenksizliği ve farklılığı daha da şiddetlendirmektedir.

Bu yüksek yaylalardan iner inmez, -bu fevkalâde güzel yerler, haziran ayında «lavand» bitkisinin -otu ve çiçeğinin-, maviliğini giyer, yaz sonlarında ise, tamamen kurumuş dalların, etrafı mestet-

mek için saçtığı, iç açıcı koku yerine, vadilere yaklaştıkça ve ovalara ulaştıkça- köylü kaderinin, bir başka yönü keşfedilir.

Bu defa kopmuş, yıkılmış, ihanet görmüş ilişkiler yerine, bilakis birleştiren, yapıcı ilişkiler görülür. Bu defa ekonomik kalkınmadan kopma yerine onunla iyi bir uyuşma ve onun her teklif ettiğine uyabilme bahis konusu. Çünkü burada teknik araçlar, daha fazla ve daha iyi üretimde bulunmak olanağını verebilmektedir. Çünkü burada, köyler, çoğunlukla uzak şehirlerin yiyecek ihtiyacını karşılamaktalar. İklimin mevsim dışında bile yetişmesine imkân verdiği ve şehirlinin yükselen hayat seviyesi sonucu, tüketimini arzuladığı nadir yiyecek maddeleri. Ricalar ve cevaplar. Sık aktivite ve sonunda belirli ölçülerde refah. Fakat intibak maliyeti nedir?

Her şeyden önce çiftçiler, zanaatkâr haline geldiler, işletmelerini daha büyük karlar getirecek yönde belirli maddelerin üretiminde ihtisas sahibi haline getirdiler. Bunun için, tabiatı son sınırlarına kadar zorladılar ve kendi kanunlarından mümkün mertebeserbest hale getirip, uygulanan teknik seviyeyi çok yükselttiler. Bir kaç hektar araziden ibaret olan, fakat, bir çok emek ve gayretin birleştiği ve aile atölyeleri gibi işleyen, -zira aile birimi burada halen canlıdır- küçük işletmeler, dışarıya satmak için üretmekte ve dış dünyaya geniş bir ölçüde açık durmaktadır. Burada yeni yeni ihtiyaçlar geliştirilmekte, tıpkı şehirler gibi yeni merak konuları yaratılmaktadır.

Fakat temel sorun, bu tarım üretimi ile bu üretimin beslediği piyasa arasındaki ilişkilerde ortaya çıkmaktadır. Büyük meseleler, bilhassa: ulaştırma, üretilen malların takdimi, ve dağıtımında belirmekte, bir diğer problem de «previziyon» konusunda ortaya çıkmaktadır; burada, bilhassa, talebin yapısını daha önceden tahmin edip, onu tatmine hazırlanmak bahis konusudur. Demek oluyor ki, uzun vadeli tahmin ve hesaplar yapmak bahis konusudur. Çünkü bu çeşit köylü zanaatı, henüz şehir endüstrisi gibi, doğal kanunları aşabilecek duruma gelememiştir. Meselâ, bir meyva ağacı ekilir ekilmez meyva vermez ve ekildiği zaman ise, ileride o meyveye karşı olan talep nazarı dikkate alınmalı. Sonra mevsimler devamlı iyi geçmiye bilirler, çok kötü geçtikleri yıllarda vardır, iyi veya kötü geçtiklerine göre, piyasa daralır veya genişler, fiyatlarda şüphesiz bu hareketi izler. Bu örnekler, şehir ekonomisi ritmi ile köy ekonomisi ritmi arasındaki, zıtlığı, ahenksizliği ortaya koymaktadır. Gerçekten tarım, daha önceden kestirilmesi pek kolay olmayan, aksi, tabiat kanunlarının ve belirsizliğin devamlı etkisi altındadır.

Şehir kalkınmasının bir sonucu olan bu durum, tarım sektörünü, şehir ekonomisine ve onun icaplarına bağlı çok nazik bir sektör haline getirmektedir. Küçük üretken aile işletmelerinin, etkisi ve kudreti dışında, cereyan eden, reklâm, pazarlama, fiyat hareketleri, satıcılar, aracılar ve ödünç verenler, hatırlanırsa, köyün şehre olan tabiiyet derecesi daha iyi anlaşılabilir olur. Üretken hücrelere nazaran tecrit edilmiş olan, emniyetsiz, kolayca, yaralanabilen bir sektör, tarım kesimi. Köy toplumu burada bile mahkûm durumdadır.

Köy toplumu, iki şekilde kendini savunmaya yöneliyor: önce bir araya gelmek, sonra, aile işletmelerini kendi aralarında ortak yapan ve onları, üretimin, takdimi, sürümünü ve dağıtımını sağlayan istihsal kooperatifleri etrafında toplamak suretiyle. Modern ekonominin, metod ve uygulamasını, yeteri ölçüde bilen eleman yokluğu, yukarıda anılan tasavvurların gerçekleşmesini engellemektedir. Bu noktada bile, köyün şehre bağlılığı, teknisyenlerin bir çoğunun köy ortamında tutamayacak niteliktedir. Müdafaa yollarından bir diğeri, güney Fransa'da gelişmekte olan «usul ve teamül» çerçevesi içinde mütalaa edilen, «mukavele'ye» bağlı ekim şeklidir. İşletmeci esnaf, toprak ürünlerini, tevzi eden veya şekillerini değiştiren, büyük firmalardan birine bağlanır. Tercih özgürlüğünden olur, ama, yıllık toplam mahsul ne olursa, olsun, kendi üretimini, ihtimal ve tesadüflerin etkisinden kurtararak, sabit bir fiyatla, sürmek olanağına ve emniyetine kavuşur. Artık serbest değil, fakat, emniyettedir- sigortalıdır. Gerçekte böylesi muameleler,- işlemler- ilerlemiş, gelişmiş, çiftçilerin, şehir ekonomisi içine, entegre olduğunu- iyice kaynaştığını- bir nevi teyidi anlamını taşımaktadır. Entegre olma, erime, aslında bir sonuçtur: köy -taşra-, tüketici şehirlerin, uydusu olmağa başlar. Genellikle şehiri, tamamlayan bu durum, «zerzavat» banliyosu manzarası arzeder, fakat, bu, şehir gelişmesinin, ileriye uzanan bir oluşumundan başka bir şey değildir.

Güney Fransa'da, gelişmiş şehirlerle, kolaylıkla kaynaşan, işbirliği yapabilen ve birleşen, sulak ovalar toplumu ile, birleşemeyen, kaynaşamıyan, dağınık bir görünüm arzeden, dağ ve yayla toplumu arasındaki korkunç zıtlık, farklılık, iktisadi kalkınmanın, köy dünyası üzerindeki etkilerini açık bir tarzda ortaya koymaktadır. Ova toplumu, böylece uydu- tabi-, haline gelir ve bu tabiiyet, anılan köye, şehir gelişimiyle bağdaşmayan geleneksel gelişme yolunu ve ritmini kaybettirir. Gelişmeyi ayak uyduramayan köyler, kendi kaderlerine terkedilir. Yukarıda anlatıldığı gibi bu köyler, ortaya

çıkan ortamda, sükûnet bulmak için gidilen bir park, bir nevi lüks yerler haline gelmektedir. Gelişmeye tabiat koşullarının müsaade ettiği ölçüde ayak uydurursa, o zaman da, endüstriyel gelişimin ve üretim tarzının uydusu olur. Nihayet denebilirki içinde, gerçekten, köy toplumu olan bir dünya düşünmek artık mümkün değildir... Fakat, kainat çok büyüktür. Diğer taraftan insanın, kendi kaderinin, tamamen ve mutlak hakimi olabileceğininide düşünmüyorum. Bir tarihçi olarakta, insan topluluklarının, geleceği hakkında kahnette bulunmakta bana düzmez...

Çeviren : Dr. Beşir HAMİTOĞULLARI